

- “အဲဝံ ပဲ့တဲဏံ ဒးပကာဂစိုတ်ရ။ မွဲးတံညးစါတုန် သိုက္ခမာဇာတိရောင်။ ကေင်ကာသ္မာင် ကောန်စဂယိုင်လမျိုရောဟံမာန်။ ကွတ်ဝံမွဲ ဂိုင်ကေတ်လဝ်ညိရ” သိုင်ဂးတဲ ပကာတ်ကိုက္ကတ် ဂှ်တဲ ဖအောင်ကာညးစါရ။ ပဲ့ကိုကသီဂြိုပ်ဂှ်ဟေင် သိုင်ဂှ်ပက္ခေကာဂစိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၄။ ၇-၈၉။ အစောံ။) (ကသီဂြိုပ် = ချံပုတ်)
- “ယံသိုင်နာ်၊ အဲဗလးရ။ သိုင်နာ်တိတ်အာနူခရိုင်ဂှ်ရ။ သိုင်နာ်ဂဇောင်အာရ” ဂးတဲ လှဲဂိုင် ပြိတ်နူထဲခရိုင်ဂှ်ရ။ သိုင်နာ်တိတ်အာနူထဲဂှ်တဲ လုပ်အာပွဲတဏအိကသီပွဲဂှ်တဲ ပှေင်ကွေ်ရုပ် နာ်ဂှ်တဲ ကွါဗဒ်ရုပ်မိုဟ် မွဲဇကုမဉ္ဇိဉ္ဇာတ်ကျိုင်ကျပ်ကေတ် အလကာ်ရမပြဲပြဲတဲ -။ (၅၅၀။ ၉-၅၀၆။ ၈-၇၅။ အစောံ။) (ကသီပွဲ = ပန်းချီ)
- မူးလအိတ်ဍုင်ဂှ် တံ့ကသီပွဲလစံက်, ဗကေတ်, သာ်ထဝ်, သာ်ဆီ, သာ်ကျု, သာ်ချို ပွဲနရ် ဂြိုင်သာ်ဂှ် မွဲယောဇနာမွဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၁။ အစောံ။)
- “ဗြဲတံညးဂမ္တိုင်မွဲးဂှ် ခေံလုလန်ပွဲတြုတ်တံသန်ရောင်။ ခေံဂြုသဝ်ဖျပ်ကွေ်တဲတဲ ခေံကေတ်နင် တြုတ်တံဂှ်တဲ ခေံသ္မိတြုတ်တံဂှ် ဂစိုတ်အဲပွန်ရဟံတီ” ချပ်တဲ အာအောင်ခိုင် ပဲ့ကသီတံ့ဆုတ်ဂှ် ရောင်။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၉။ ၈-၂၄၅/၂၄၆။ အစောံ။)

(((((((((((((((())))))))))))))

ကမ္မ

ဝေါဟာရ ‘ကမ္မ’ ဝံ ပဲ့အဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂှ် ထွေးလဝ်ဒဒ်ပိုင်ကြိယာကို သိုဒဒ်ပိုင်နာမ်တဲ ကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to cry aloud, to proclaim, to make an effort: n. proclamation, narration, beginning ရ။ ဗွဲဒဒ်ပိုင်ကြိယာ အတိုင်အ္ဗာဟာလီဒေကိုလဝ်ဂှ် အဓိကဂွံညာတ်ကေတ် အဓိပ္ပါယ်(၂) သာ်ရ။ “to cry aloud”, “to proclaim” မွဲးဂှ် ဗတ်မန်မွဲး ‘ပျိုင်ရမ်သင်’/ ‘လလောင်ပိုင်’ မန်တဲ ဗတ်ဗွာမွဲး ‘ကြေးကြော်သည်’/ ‘ဟစ်ကြေးသည်’ မန်ရ။ “to make an effort” မွဲးဂှ် ဗတ်မန်မွဲး ‘ပွိတ်ဒြဟတ်’/ ‘ပလ္လီ’ မန်တဲ ဗတ်ဗွာမွဲး ‘အားထုတ်သည်’/ (တစ်စုံတစ်ခုကိုပြုရန်) ဟန်ပြင်သည်’ မန်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကမ္မ’ ဝံ အဓိပ္ပါယ်ခေံ ဗွဲဒဒ်ပိုင်နာမ်ဂှ် အဲဟံဂွံညာတ်လဝ်ဏီရ။ ဝါကျပယိုက် ဂမ္တိုင်ဗွဲသွပ်ဝံ ဩဝ်လူတ်စီစတ်ရင်ညိ။

ကမ္ဘာ — ‘ပွဲတိဒါပတ်’။ ‘ပလ္လိ’။

အားထုတ်သည်။ (တစ်နံတစ်ခုကိုပြုရန်) ဟန်ပြင်သည်။ စတင်သည်။

to make an effort, to fall to, to try, to purpose doing something

- (ဗမ္မာ) တိတ်အာဘာဇေတဝန်တဲ အာတ်ဒဒ်ခမီကိုကျပ်ရ။ ကျပ်တြဲတုန်လေဝ် ဝိန်ကိုညးပ ကွေခမီတဲ ကိုပကွေပယင်ရ။ ဒ်ပယင်တဲ ကမ္ဘာပွတ်ဝိပဿနာ ဗွတ်ခါပိတဲတဲတဲ ဝံဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၃၆၂။ ၃-၃၂၆။ အစွေံ။) (ကမ္ဘာပွတ်ဝိပဿနာ = ဝိပဿနာကို အားထုတ် ပွားများသည်) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုပုဏ္ဏားသည်) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွားပြီး၍ မြတ်စွာဘု ရားအား ရဟန်းအဖြစ်ကိုတောင်း၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုပုဏ္ဏားအား သာမဏေအဖြစ် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကို ပေးတော်မူ၏။ ထိုပုဏ္ဏားသည် ပဉ္စင်းဖြစ်၍ မကြာမြင့်မီ ဝိပဿနာကိုပွားစေ ၍ အရဟတ္တဖိုလ်၌တည်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၃။ ညောင်ကန်။) (ကမ္ဘာ = to make an effort)
- ဂမ္ဘိဗြဇောတ်ဂ် မိင်တဂ်ခပ်ကျပ်တြဲ ကမ္ဘာပွတ်ဝိပဿနာတဲ အာစိုပ်ဒဒ်အရုန်ရ။ (၅၅၀။ ၈-၅၁၄။ ၈-၂၀၁။ အစွေံ။) (ကမ္ဘာပွတ်ဝိပဿနာ = ဝိပဿနာကို အားထုတ်သည်) ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်း မိန်းမငယ်သည်ကား နောက်မှ ဝိပဿနာကိုပွားစေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၈၃။ ညောင်ကန်။) (ကမ္ဘာ = to make an effort)
- (သေဠီမဂ္ဂကင်ဂ်ချပ်) “ပွဲသို့ရ သတောံသူရာဂ် ညးဂမ္ဘိုင်မသိုက်သင်ပွန်ရ။ အဲရာန်နင်သူရာ နူဗျာတဲ သဝံသင်ပွဲသို့ဝံလေဝ် ညးညာတ်သိုက်သင်ကို” ချပ်တဲ မွဲမးနင် အာရာန်နူဗျာတဲ ကုကောန်ခိုက်မွဲ ရပ်သူရာဂ်တဲ တိတ်အာသြင်ကြိုင် ပွဲသွောဟ်တြဲမွဲ သွဲတြဲဇွော်ဂ် လုပ်အာ တဲ သူရာဒကောအ် ကိုကောန်ခိုက်ဂ်စွံလဝ်တဲ ဗက်ဇွဲကွေံခိုက်ဂ်တဲ သူရာစုတ်ဗပေင်ခေါ်တဲ ကမ္ဘာမသင်ရ။ ---၊ (ပွဲကာလဂ် သိုင်အိန်ညာတ်။) (၅၅၀။ ၈-၇၈။ ပ-၂၅၀/၂၅၁။ အ စွေံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ထိုစေးနဲသောသူဌေးသည် ကြံ၏။) “အိမ်၌ သူရာကိုစီရင်သဖြင့် များစွာ ကုန်သောသူတို့သည် တောင့်တကုန်လတ္တံ့။ အိမ်ဈေးမှ ဆောင်စေ၍လည်း အိမ်၌နေ၍ သောက်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်” ဟုကြံ၍ တပဲမျှသောဥစ္စာကိုပေး၍ အိမ်ဈေးမှ သေကို ဆောင်စေ၍ အစေအပါးကို ယူခွဲစေပြီးလျှင် မြို့မှထွက်ခွဲ၍ မြစ်ကမ်းနားသို့သွား၍ ခရီးမ၏ အနီး၌ တရသောချိုသို့ဝင်၍ သေခွက်ကိုထားခွဲပြီးလျှင် “သင်သည် သွားလေလော့” ဟု အစေအပါးကို အဝေး၌နေစေ၍ သေခွက်ကိုပြည့်စေလျက် သေကိုသောက်အံ့သောငှာ အား ထုတ်၏။ (၅၅၀။ ပ-၃၇၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ “If you make the brew in the house, there will be many on the watch; and to send out for the spirits and sit and drink it here, is out of the question.” So he produced one single penny, and sent a slave to fetch him a jar of spirits from the tavern. When the slave came back, he made him go from the town to the riverside and put the jar down in a remote thicket. “Now be off!” said he, and made the slave wait some distance off, while he filled his cup and

fell to. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-198) (**fall to** = to start doing something with a lot of effort/ Longman Dictionary)

- ကွင်ဟိုက်ဂုံတုန်လေဝ် နူကွာတွဲဟုံပျိုတ်ဂ်ဟေင် ပွဲမဟုံသေင်ကိုကာလဂ် တိတ်ကျင်နူကိုကျို ဒုန်ဂ်တဲ ကာမြဲပဝ်အာရ။ ပွဲကာလဂ် ခဒုင်ဂမ္တိုင်ဗိုင်ဝံ စံက်ဖတုံဖျေရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၂၆။ ၁-၆၄၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုခင်ပုပ်ငှက်သည် နေဝင်ခြင်းကို မကြည့်မူ၍ အခါမဲ့၌သာ လျှင်ထွက်၍ ပြေးအံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ၌ ထိုခင်ပုပ်ငှက်ကို ကျီးတို့သည်ခြံရံ ကုန်၍ နှုတ်သီးတို့ဖြင့် ထိုးကုန်၍ ကျစေကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၂၈၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ At that time an Owl entered a thicket of bamboos, and hid in it. There came a flock of Crows: “We will catch him,” said they, “so soon as he shall come out.” And they compassed it around. Out he came before his time, nor did he wait until the sun should set; and **tried** to make his escape. The crows surrounded him, and pecked him with their beaks till he fell to the ground. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-146)

- ပွဲချင်သာရဂ် သမ္မေဟ်မ္မဲဂ် ဝိုင်ကေတ်သမ္မာဇကုတဲ တွဟ်နအာလေဝ်ဂတ်ဂ် အာပွဲတွာန်ပစ္စန္နရး တဲ လေဝ်ဂတ်တဲ ကလေင်စရ။ စိုပ်ဒေါင်တြ ဒမ္မရပ်ဂွံကေွဲရ။ ဖြဲဂ် မ္မုကိုရုပ်သာ် ဂပ်ဂပ် သျှင်သျှိုက် ဂပ်ဂပ်ဗိုဒ္ဒေါင်ရောင်။ ဒကိုပ်ဒမ္မဂ် သျှိုက်မျိုက်ဒးဝှပ်တဲ သျှိုက်ပသမ္မာတဲ သျှိုက် ဂစိုတ်ထောံတြာ်ဂ် ကာမြဲတရ။ ဖြဲဂ်မ္မုကိုသီလရ။ ချိုက်ပေင်တဝတ်ပတိပတ်ရောင်၊ ပဒေဝတ် ကိုတုသ္မိရောင်။ ဖြဲဂ်ပွာပ်ကွပ် ပွဲတံဇိုင်သကိုပ်ဒမ္မဂ်တဲ — (ဒင်ဂုန်ဝေါန်စဝ် သကိုပ်ဒမ္မဂ် ရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၆၇။ ၃-၁၉။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သာဝတ္ထိပြည်၌ တယောက်သောသူ ကြွယ်သည် မိမိ၏မယားကိုယူ၍ ကြွေးမြီဆပ်အံ့သောငှာ ဇနပုဒ်သို့သွား၍ ကြွေးမြီကိုဆပ်၍ ပြန်လတ်သော် လမ်းအကြား၌ ခိုးသူတို့သည်ဖမ်း၏။ ထိုသူကြွယ်၏မယားသည်ကား အဆင်းလှ၏။ ကြည်ညိုဘွယ်ရှိ၏။ ခိုးသူကြီးသည် ထိုမိန်းမ၌ချစ်သဖြင့် သူကြွယ်ကိုသတ်အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုမိန်းမသည်ကား သီလရှိ၏။ အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံ၏။ လင်ကို နတ်ကဲ့သို့ကိုးကွယ်သည်ဖြစ်၍ ထိုမိန်းမသည် ခိုးသူကြီး၏ခြေတို့၌ ရှိခိုး၍ (မိမိ၏လင်အား မသတ်ရန် တောင်းပန်ရှာ၏။) (၅၅၀။ ၃-၄၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ A certain land-owner of Savatthi, with his wife, was on a journey into the country for the purpose of collecting debts, when he fell among robbers. Now the wife was very beautiful and charming. The robber chief was so taken by her that he **purposed** killing the husband to get her. But the woman was good and virtuous, a devoted wife. She fell at the robber's feet, crying, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-235) (**purpose** v. to intend to do something/ Longman Dictionary)

- ပွဲကာလဂ် ပွဲချင်ဂ် ညးကာမြဲဝေင်သဘင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ၃-၅၆၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ မြို့ဝယ် ပွဲသဘင်ခံကုန်၏။ လူအများသည် ကစားခြင်း၌ အားထုတ်၏။ (၅၅၀။ ၁-၄၂၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ One day they made ready

for a festival in the city. A great multitude **were intent on** amusement.
(The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-267)

ကမြဲ — (ပွဲမွဲမွဲ ကလောန်မွဲမွဲ) “ပွဲကောန်သွ”။

(တစုံတခုကို) စလုပ်သည့်။ စတင်သည့်။

to start doing, to begin, to set off

ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဝံ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပွဲသွ’/‘ပွဲကောန်’ လေဝ် စကာမာန်ရောင်ဂ် ပ္ဍဲပွဲပွဲကောန်အင်္ဂုလိက်တဲ ပ္ဍဲပွဲပွဲကောန်ရ။ ဆဂး ပ္ဍဲမူဘာသာဗွဲ (ညောင်ကန်ဆရာတော်) စကာလင်ဝေါဟာရဗွဲ ‘အားထုတ်သည်’ ဟေင်ဒ်တဲ ပ္ဍဲဘာသာဗွဲ ဝေါဟာရဟံတောင်မွဲသ်ရ။ ပ္ဍဲဘာသာအင်္ဂုလိက်ဟေင် ပြင်လှဲဝေါဟာရတဲ မစကာလင် “to begin” ရ။ ဗွဲဘာသာဗွဲ (တစ်စုံတစ်ခုကို) “စလုပ်သည်၊ စတင်သည်” ကေတ်အဓိပ္ပါယ်မာန်ရ။ ဝေါဟာရဗွဲ ‘အားထုတ်သည်’ ဂ် အဓိပ္ပါယ်ခွဲကြပ်ညန်ဒိုင်ကို ဝေါဟာရ ‘စလုပ်သည်’/‘စတင်သည်’ ရောင်မွဲဂ် ဂပ်ဂပ်သွသတိရ။ (တစ်စုံတစ်ခုကို စတင်ပြုလုပ်ရာ၌ အားထုတ်ရမြဲဖြစ်သည်ကို သတိပြုသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘အားထုတ်သည်’/‘ပြုလုပ်ရန်ဟန်ပြင်သည်’ နှင့် ‘စတင်ပြုလုပ်သည်’ တို့မှာ အဓိပ္ပါယ်ချင်းနီးစပ်သော ဝေါဟာရများဖြစ်သည်။)

ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဗွဲဒဒ်ပိုဒ်နာမ် ပ္ဍဲအ္ဗာဟာလီဒေမက်လင်အဓိပ္ပါယ်ဂ် “beginning” ဂးလင်နွံရ။ ဟိုတ်ဒ်သ်ဂ်ရ ဝေါဟာရ ‘ကမြဲ’ ဝံ နူဒဒ်ပိုဒ်နာမ်ဂ် ပြင်ကေတ်ဒဒ်ပိုဒ်ကြိယာဝံ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အင်္ဂုလိက် “to begin” စကာမာန်ကိုဟေင်ရ။ လူတ်ရင်ဝါကျပယိုဂ်မုိုင်ဗွဲသွဝံပွဲညိ။

- ဗောဓိသတ်(ကြိတ်)တုန် ပ္ဍဲဒေါင်မှာဇန်တံဂမ္တိုင်ဂ် ကမြဲတံတံဝေင်ကို(ဒေဇကု) စူဠတုဏှိလဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၈၈။ ဒု-၄၁၉။ အစွောံ။) ပ္ဍဲမူဗွဲ/ ဘုရားလောင်(ဝက်)သည် လူအပေါင်း၏ အလယ်၌ (မိမိ၏ညီဖြစ်သော) စူဠတုဏှိလအား ဓမ္မဒေသနာကို အားထုတ်၏။ (၅၅၀။ တ-၁၉၇။ ညောင်ကန်။) ပ္ဍဲမူအင်္ဂုလိက်/ The Bodhisatta **began** to preach the law to (his younger brother Pig) Cullatundila among the multitude. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-182)
- (လဖြဲဂ်) ဝိုဟ်လွဲကို တံသုကို ထွဲပင်ကို ဒွေင်လွဲကို ဝိုင်ကေတ်တဲ တိတ်အာပွဲသုသာန် ထမ္မေက်ဂ်တဲ ဇုတ်ကျိပ်မိုဟ်ပိမဂ် ဝိုင်ကေတ်ပကျိပ်ဖဲ ဗဒ်ပုတ်တဲ နေ်အာဒုင် ကြလောင်ကွဲ သော်တဲ သွောံယာတ်ဗွာင်တဲ ကလေင်တိုန်ပွဲပုတ်ဂ်တဲ ကြစအေးသုတဲ ကမြဲတောံပင်ရ။ ပ္ဍဲကာလဂ် ဗောဓိသတ်ဒ်သိုင်လုန်၊ — “ပွဲတဲဝံ အဲဇုတ်ထွဲသဘာ်ကိုလဖြဲဂ်ညိ” (လုန်)ချပ်တဲ ပရုပ်ဗမ္မးတဲ (ပြာပ်ကျင်ဇရေင်လဖြဲဂ်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၄။ အစွောံ။) ပ္ဍဲမူဗွဲ/ (ထိုသက်ကြီးအိုမသည်) နှမ်းမှုန့်ကိုလည်းကောင်း ဆန်ကိုလည်းကောင်း ချက်ရန်အိုးကိုလည်းကောင်း ထင်းကိုလည်းကောင်း ယောက်မကိုလည်းကောင်း ယူ၍ သုသာန်သို့သွား၍ သုံးခုကုန်သော လူဦးခေါင်းခွဲတို့ကို ခုံလောက်ပြု၍ မီးညှိ၍ ရေသို့ဆင်းသက်၍ ဦးခေါင်း

လျှော်၍ အဝတ်ကိုဝတ်၍ ခုံလောက်တည်ရာ အရပ်သို့လာ၍ ဆံထုံးကိုဖြေ၍ ဆန်ကိုဆေး အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ (ထိုခဏ၌ ဘုရားလောင်းဖြစ်သော သိကြားမင်းသည် ပုဏ္ဏားအ သွင်ဖြင့် ထိုမိန်းမ၏အထံသို့လာ၏။) (၅၅၀။ တ-၃၉၂/၃၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံ လိက်/ So one day she took ground sesame and rice and a little pot and a spoon: she went to a cemetery of corpses and kindled a fire under an oven made with three human skulls: then she went down into the water, bathed herself head and all, washed her garment and coming back to her fireplace, she loosened her hair and **began** to wash the rice. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254)

- (ဂွံအခေါင်နူသွိုင်တဲ့) ဗမ္မားတံမိပ်စိုတ်တဲ့ တိတ်အာနူသွိုင်တဲ့ ပွမစံင်ယတ်ဂုံ ကာမြဲတ်ရ။ ပဲ့ ကာလဂုံ ဗမ္မားဗွဲမွဲ မဒ်ကွေးဇော်အွာဂုံ စီကွေးနွံတ်ပညာသန် ဆိုညးကာမြဲမစံင်ယတ်ဂုံတဲ့ သာ်ဝံ ဟိုကုံဗမ္မားဇော်အွာဂုံရ။ “ယံ့အွာပို၊ ပွမစံင်ယတ် ဂစိုတ်လမျိုသတ္တံဝံ ကြံကြညာတ်လောန် သန်သွံအံ။ ပွမပွေင်ကျော်သတ်ဂမ္တိုင်ဂုံ လွပညိရအံ” ဗမ္မားဗွဲဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၁။ ဒု-၅၄။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (မင်းမှအခွင့်ကို ရကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုပုဏ္ဏားတို့သည်) အလွန်ရွှင်လန်း ကုန်လျက် မင်းအိမ်မှထွက်၍ ယင်အမှုကို အားထုတ်ကုန်၏။ ထိုအခါ ထိုပုဏ္ဏားတို့၏ အ ကြီးဖြစ်သော ယင်အမှုကိုစီရင်သောပုဏ္ဏား၏ တပည့်လုလင်သည် ပညာရှိ၏။ လိမ္မာ၏။ ထို လုလင်သည် “ဆရာ၊ ဤသို့သဘောရှိသော ကြမ်းကြုတ်ရုန်းရင်းသော မသာယာအပ်သော များစွာကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သောအမှုကို မပြုလင့်” ဟုဆရာကို ဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၄၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The brahmin said, “Great king, there is danger for you: let us offer sacrifice out of the palace;” and getting his leave to do their pleasure, they came in joy and delight and **began** the work of sacrifice. Now a young pupil of the oldest sacrificial brahmin was wise and learned: he said to his master, “Master, do not cause such a harsh and cruel slaughter of so many creatures.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-257)

- (ကွင်လိုတဲ့) ဗောဓိသတ်ကိုဦးကမ္ဘောန်တုန် တွယ်နစိင်ကျော်မှာသွိုင်တဲ့ ကာမြဲတ်ရ။ ဗောဓိ သတ် ဆမစိင်ဒွိုင်ပဲ့မှာသွိုင်တဲ့ လက်ထပ်တုံလောန်တဲ့ ပဲ့မစိင်တပဲ့မှာသွိုင်တဲ့ နကိုဥာ်ဖျင်ဂုံ ၆ ပါင်တဲ့ ဒဂိုန်ကေတ်သီဥပုဟ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၄။ ဒု-၆၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ (သဘောံ ပျက်၍) ဘုရားလောင်းသည်ကား အလုပ်အကျွေးနှင့်တကွ သမုဒ္ဒရာကိုကူးခြင်းငှာ အား ထုတ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းကူးစဉ်ပင်လျှင် ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့သည်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရား လောင်းသည် ထိုကာလ၌ ဆားငန်ရေဖြင့် ခံတွင်းကိုဆေး၍ ဥပုသ်ဆောက်တည်သည်သာ လျှင်ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၆၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ ----; but the Great Being, with his servant, **began** to make his way over the sea. For seven days he kept on swimming. Even then he kept the holy fast-day, washing his mouth with the salt water. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-11)

- သွင်ကိုတက်ကွာနှော့တွဲ တြက်ဗွင်လင်ကျိုင်ဗွင်တွဲ သွင်ဂွံဒိုင်ပွဲရာဇာပလ္လင်တွဲ တို့ဗွိုင် ကေတ်အမတ်တံညးဂမ္တိုင်တွဲ တွဟ်နသုင်သုရာဂ် သွင်ကမ္မိတ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သွင်ကုန်ဗစာ ရဏာရိုင် လိုက်တံညးဂမ္တိုင်၊ --- ဒန်သွင်သဗ္ဗမိတ္တ မကမ္မိတ်သုရာဂ် ညာတ်ကေတ်န မတ်ဒိပ်ဂ်တွဲ “---၊ ညိုင်(သွင်)ဟံဂွံသုင်သုရာဂ် အဲသ့ညီ” သွင်ကုန်ဂးတွဲ (စေံကျိုင်ဇရေင် သွင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၆/၁၄၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (မင်းသည်) မြို့ကို တန် ဆာဆင်စေပြီးလျှင် မင်းယင်ပြင်၌ မဏ္ဍပ်ကို ဆောက်လုပ်စေ၍ တန်ဆာဆင်အပ်သောမဏ္ဍပ် ၌ ကောင်းစွာဆောက်အပ်သော ထီးဖြူရှိသော ရာဇပလ္လင်၌နေ၍ မှူးမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် သေကိုသောက်အံ့သောငှာ အားထုတ်၏။ ထိုအခါ သိကြားမင်းသည်၊ --- လူ့ပြည်ကို ကြည့်လတ်သော် သေသောက်သောငှာနေသော ထိုမင်းကိုမြင်၍ (ထိုမင်းကို သေမသောက် ရန်ပြုအံ့ဟုကြံ၍ မင်းအထံသို့လာ၏။) (၅၅၀။ ၈၇-၆၁၅။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ So he (the king) had the city decorated, and set up a pavilion in the palace yard and taking his seat in this splendid pavilion on a royal throne with a white umbrella raised over it, and surrounded by his courtiers, he **began** to drink. Then Sakka, the king of heaven, said, “-----: I will see that he shall not drink it.” (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-7/8)

- အကြာကသိုဂြိုပ် ပွဲဌာန်မဗ္ဗန်ညိဂ် (သွင်ဝါသုဒေဝ)သတိက်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလသွင်ဝါသုဒေဝ မ သွိုက်ဒိုင်ဂ် လွဲဗွဲ ဇရာဂးယျ ဂဇှင်ကျိုင်စိုပ်ကသိုဂြိုပ်ဂ်တွဲ “ပွဲကသိုဂြိုပ်ဂ် ကွိုက်ဂြိုပ်မတန် နွံဒိုင်ရ” လွဲဗွဲတွဲ နကိုဗျဟ်ဇှင်တူဇှိဏာ အာဒးဒိုင်သွင်ရ။ “လေင်ကေံရ” ရဲဝံသွင်ဂး “မူရ ညးဗွဲ မဝူအဲဂးရော” ရဲဝံ(သွင်)ကော်ဂး။ ပွဲမဟိုတ်ဂ် ဒန်မတူဒီးမိုဟ် လွဲတိတ် ဖေက်တ ဗွဲမလောန်တွဲ ကမ္မိတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၄။ ၇-၈၈။ အစောံ။) ပွဲမူဗွာ/ (ဝါသုဒေဝမင်း သည်) တစ်ခုသောချုံထဲ၌ အိပ်၏။ ထိုအခါ ဝါသုဒေဝမင်းကြီးကို ဇရာမည်သော တစ် ယောက်သောမုဆိုးသည် ချုံလှုပ်သည်ကိုမြင်၍ “ဤချုံ၌ ဝက်သည်ရှိသည်ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု သောအမှတ်ဖြင့် လှံကိုလွှတ်လိုက်၍ (မင်း၏)ခြေ၌စူး၏။ “အဘယ်သူသည် ငါ့ကိုထိုးသ နည်း” ဟုဆိုလတ်သော် လူကိုထိုးမိသောအဖြစ်ကိုသိလျှင် (မုဆိုးသည်)ကြောက်သည်ဖြစ်၍ ပြေးခြင်းငှာအားထုတ်၏။ (၅၅၀။ ၈-၇၃၉။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ He (the king Vasudeva) lay down in the shelter of a bush, -----. A huntsman (his name was Jara, or Old Age) noticed the bush shaking. “A pig sure enough,” thought he; he threw a spear, and pierced his feet. “Who has wounded me?” cried out Vasudeva. The huntsman, finding that he had wounded a man, **set off** running in terror. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-57) (set off = to start to go somewhere/ Longman Dictionary) (set off running = began running)

တင်သဗ္ဗိ။ ကောန်မန်ဂမ္တိုင်ခေတ်တူဇှိဏာ မဟိုချုံတံဒိုင် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စသည်’/ ‘စတင်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက် “to begin”/ “to start” ဝွံဂ် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဂ် ဝေါဟာရ မန်ညံ့ညံ့ဟံ့သေင် ပိုမကေတ်ဂွံစကာဒိုင် မန်ဝေါဟာရမကျိုင်နူဗွာရောင်။ ဝေါဟာရပိုမန် နွံဂြိုင်သန်

ဟေင်ဒိုတဲ့ ဗွဲတွေင်ပွဲမချူလိက်မန်ဂ် ပွမချူစကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် အဲဟံမိက်ကိုစကာ ရ။ ညးမဟံဂံကတ်လူတ်လပ် လိက်ပတ်မန်တြေတအ်ဂ် ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် ညးတအ်ဝေင်ပါဟံ လေပ်တဲ့ မဒးစကာတ်ဒိုင်အိုတ်ရောင် ဂံညာတ်ကေတ်ရ။ ဂလာန်စပ်အာတဲ့ နဲဂံဝေင်ပါဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် အဲမိက်ဂံတိတ်ဟိုပျး သွပြာကတ်ကိုညိရ။

- မွေးခါစကလေး/မွေးကင်းစကလေး (မန်/ ကောန်ဇုန်ဆဂံစံင်)
- ယခုသူအလုပ်ဆင်းခါစဘဲ ရှိသေးသည် (မန်/ လှုပ်ချေဆဂံလုပ်ကလောန်ရ)
- အစနှင့်အဆုံး (အရင်းနှင့်အဖျား) (မန်/ တမ်ကိုက္ကောတ်)
- အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး (မန်/ တမ်၊ ဒေါဝ်၊ ကောတ်)
- နှစ်စပိုင်း/နှစ်ဦးပိုင်း (မန်/ တမ်သွာံ)
- အစဦးဆုံး (မန်/ တမ်အိုတ်။ ကိုပ်ကွာအိုတ်။)
- ဝက်သားကြက်သား အစရှိသောဟင်းလျာ (မန်/ သွမဟံကိုဖျုန်ကိုက်ဖျုန်စာင်)
- ပုဆိန်၊ ခါး၊ လွှ အစရှိသည်တို့ကို ယူလာပါ (မန်/ မဟံမဲမြဂတေက်တအ်ဂ် ကေတ်နင်ညိ)
- “ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော” အစရှိသောဂါထာပုဒ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဤဒေဝဓမ္မဇာတ် ကို မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော်မူသည်။ (မန်/ ဒေဝဓမ္မဇာတ် ဂါထာမူတမ်ဇေ “ဟိရိ ဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော” ဂ် ကျပ်တြဲတံရ။)
- ကျွန်တော်ဆယ်တန်းအောင်ပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ခလေ့လာသည်။ (မန်/ အဲအံင်အာဘာ ဖ်တန်တဲဂ် အဲပဟံကတ်လူတ် (ဝါ) ကမြဲကတ်လူတ် ဘာသာအင်္ဂလိက်ရ။)
- ဆွမ်းဘုဉ်းပြီးသည်၏အဆုံး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် တရားတော်ကို စ၍ဟောကြားတော်မူ သည်။ (မန်/ ပွဲလအိတ်မကိုပိုန်တဲဂ် ကျပ်တြဲကမြဲတံရ။)
- ထိုမိကျောင်းသည် ပါးစပ်ကို ခန္ဓါဟလိုက်သည်နှင့် သူ့မျက်လုံးမှိုတ်သွားသည်။ (မန်/ ဟံ ကျပ်ဂ်ဟာပါင်ဗက် မတ်ချေဗွေက်အာရ။)
- ပြကိုဟ်ခုဒ္ဒကနိကာဲ သုတ်ဇာတ်မသုန်ကွံမသုန်ဇော်ဒေက်ပိ မဟံအပဏ္ဏကဇာတ် ဇူကနိပါတ် မဒ်တမ်အိုတ်ဂ် ကျပ်တြဲမတံရ။ (တမ်အိုတ် = အစဦးဆုံး)
- ယနေ့မှစ၍ ငါသီလစောင့်စည်းပါတော့မည်။ (မန်/ ပတဒ္ဓါနူတဲဂံတဲ အဲမင်မဲဝေင်သီလရ။)
- ထိုရွာမှစ၍ ရှေ့သို့သွားလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံနယ်နမိတ်သို့ ရောက်မည်။ (မန်/ ပတဒ္ဓါနူကွာန် ဂ်တဲ အာဂတတေံမုး လုပ်စိုပ်အာတွံတိဒုင်ချင်သေံရောင်။)
- မန်နိုင်ငံပျက်သည်မှစ၍ မန်စာပေသည် အရောင်အဝါမှေးမှိုန်ကျဆင်းလာသည်။ (မန်/ ပတဒ္ဓါ နူချင်မန်လိုတ် လိက်ပတ်မန်ဂ် လျးအရင်အဲခြေဇော်ကျင်ရ။)
- ကမ္ဘာဦးအစမှ လူဖြစ်လာသလား။ (မန်/ မှိုဟ်ဒ်ကျင်နူဒတန်ကပ်တေံသွးဟာ။)
- သူတစ်ပါးမပြောမီ သူအရင်စပြောသည်။ (မန်/ ညးသ္တာင်ဟံဂံဟိုမဲသ်ဏီ ခေံဟိုတိုန်ကိုပ် ကွာရ။)

- သဘောဆွမ်းတော်တင်ခြင်းဟူသော မွန်လူမျိုးတို့၏လေ့သည် ဘယ်ကာလမှ စတင်ခဲ့သနည်း (ဝါ) အစပြုခဲ့သနည်း။ (မန်/ အခိုက်ဂကူမန် ပွမဗင်သျှတ်ကွင်ဝံ နူကာလလို့မွဲ မကြက်ကွင်ရော။)

ရိုင်ဂလာန်ဥပမာဂမ္ဘိုင် မပွတ်ထွေးကိုလပ်ဗွဲလတူဝံတဲ နဲဝံဝေင်ပိတ်ဝေါဟာရ ‘စ’ ဣအ်ဂ် ညးမလူတ် တအ်ကွေးစိုတ်အိုတ်ရောင် အဲပွေဟ်ကေတ်ရ။ လျှဟ်ဝံ ဝေါဟာရမန် ‘ကမြ’ ဝံဂ်လေဝ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ဗွာ ‘စသည်’/‘စတင်သည်’/‘စၼ်ပြုလုပ်သည်’၊ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် “to start”/ “to begin” စကာမာန်ကိုရောင် ဝံတီကေတ်ပွန်တဲ ဝေါဟာရမန်ပို လှဲလးဂြိုင်တိုန်ကွင်ရ ဟံ့သေင်ဟာ။

- တို့ဗပိုင်ကေတ်သင်ဂမ္ဘိုင်တဲ (ကျက်တြ)စကိုပိုန် လျှသွာရတ်ဂ်ရ။ ကိုပိုန်တဲတဲ နရမျှင်ညင်ရ် ဗတဝ်သဲဂ် ကျက်တြဲကမြအနုမောဒနာရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၆၄။ ဒု-၁၁။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းသဃာန်ခြံရံလျက် ထိုမဏ္ဍာပ်သို့ ကြွတော်မူ၍ နေတော်မူ ၏။ လူတို့သည် အလှူကြီးကိုပေးကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူ ပြီးသော် သာယာစွာသောအသံတော်ဖြင့် အနုမောဒနာပြုတော်မူ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The Master with his company went and took their seats there. Everybody gave generously to them. After the meal was over, the Master in a voice sweet as honey returned thanks to them. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-229/230) (ဝေါဟာရမန် ‘ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် ပွဲမူဗွာကို ပွဲမူအေင်လိက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဟံ့ပြာကတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘စတင်သည်’၊ အဓိပ္ပါယ်အေင် လိက် ‘to begin’ မဒ်ရောင် အဲစိုတ်ရ။)

ကမြ — ဒယှ်တှ်။ ပြာကတ်။
ကျော်ကြားသည့်။ ကျော်စောသည့်။
to be famous, to be well-known

ဝါကျပယိုဂ်မွဲ မထွေးလပ်ဗွဲသွင်ဝံ ပွဲဘာသာမန်ဂ် ကျက်ဇော်အစွောံစကာလပ် ဝေါဟာရ ‘ဒယှ် ကမြ’ တဲ ပွဲဘာသာဗွာဂ် (ညောင်ကန်ဆရာတော်)စကာလပ် ဝေါဟာရဗွာ ‘ကြွေးကြော်’ ရ။ စိုန်ဂ်လေဝ် ဝေါဟာရမန် ‘ဒယှ်ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုဝေါဟာရဗွာ ‘ကြွေးကြော်’ ဝံ ရောင် အဲဟံ့စိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန် ‘ဒယှ်ကမြ’ ဒွဲဝံဂ် အဲစိုတ်ဒ်အဓိပ္ပါယ် ‘ပျံန့ကျော် ကြားသည်’/ ‘ကျော်စောသည်’၊ “to be famous”, “to be well-known” မဒ်ရောင်။ ဗွဲ အဓိပ္ပါယ်ဣအ်ဂ် ပွဲအဘိဓါန်အွာလီဒေဂ် ထွေးလပ်ဟံ့မွဲ ဒေက်ဒိုင်ရ။

- ညးကျွံဗဒ်သဘင်မဇော် ဒယှ်ကမြ အလုံ့ဗျင်ဗာရာဏသီရ။ ကာလဂ် အိုတ်မိုဟ်ဒေဝတ်နာ်သ ပပ်တံဂ် ပရုပ်မိုဟ်တဲ ကျင်ဗိုသဘင်ဂ်။ (၅၅၀။ ၉-၁၅၄။ ပ-၄၃၅။ အစွောံ။) (ဒယှ်ကမြ အလုံ့ဗျင်ဗာရာဏသီ = ဗာရာဏသီပြည်လုံးအနံ့ ကျော်ကြား၏။) ပွဲမူဗွာ/ ဗာရာဏသီ

